

NECİP İLE TELLİ HİKÂYESİ¹

Anlatıcı: Âşık Mevlüt İhsani
Derleyen ve Yazıya Aktaran: Dilaver DÜZGÜN*

Sorma âşıklara kimin nesidir
Âşıklık Allah'ın hediyesidir
Ruhun arzusudur kalbin sesidir
Ne ölçen hisseder ne tartan anlar

Dünya sürmelenmiş ala gözlü kız
İçi pek karanlık üstü ay yıldız
Önü görülmeyen dalgalı deniz
Ne süren hisseder ne batan anlar

Yeniler yeşerir eskiler solar
Koyunlar çekilir kuzular dolar
Bir yandan gün açar bir yandan doğar
Ne kalkan hisseder ne yatan anlar

Mevlam kâinata dur dediği an
Emr-i İsrail'e vur dediği an
Kalk Mevlüt İhsani sur dediği an
Hem kalkan hisseder hem yatan anlar

Evet, aziz, kıymetli dinliyicilerim, buna Kars tarafında, hikâyeden önce söylenen şiire ser-suhana derler. Yani ser, baş manası. Bizim Erzurum bölgesinde de buna hikâyenin önünde döşeme derler. Şimdi ikinci şiiri okuyorum. Dedim ki:

Kimi gaşığınnan kimi tasınnan
Bu dünyayı bir gazandır unutma

¹ *Necip İle Telli hikâyesinin metnini, 23 Mart 1994 tarihinde Âşık Mevlüt İhsani'den derlemiştim. Derleme, Atatürk Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünün altıncı yarıyılında okutulan halk edebiyatı derslerinin birinde 6 numaralı Ali Nihat Tarlan Dersanesinde yapılmıştı. Âşık Mevlüt İhsani'nin dinleyicileri, söz konusu dersin öğrencilerinden oluşmaktaydı. Ders hocası Prof. Dr. Muhan Bali, derlemenin ilk beş dakikalık bölümünde ders salonunda bulunmuştu. Derlemenin kamera kaydını Sanat Tarihi Bölümü öğretim elemanlarından Haldun Özkan gerçekleştirmişti. Bir yandan kamera kaydı yapılırken diğer yandan ses kayıt cihazını devreye sokarak iki ayrı kayıt imkânı oluşturmaya çalışmıştım. Bu nedenle kasetin bir yüzünün dolması ve diğer yüzünün çevrilmesi esnasındaki geçişler de dahil olmak üzere metinde herhangi bir boşluk meydana gelmemiştir. (Dilaver Düzgün)*

* Prof. Dr., Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, El-mek: dilaverduzgun@gmail.com

Kimi oynunнан kimi yasınнан
Çarkıfelek bir düzendir unutma

Öyle ya dünyayı kimi gaşığınнан yiyir, kimisi tasınнан yer.

Bahar gelir karlı dağa ulaşır
Çiçek çimen birbirine dolaşır
Mor goyunlar guzusuna meleşir
Yazın soni bir hezandır unutma

Hezan, soğumak. Yazın soni güzdür. Yani yazın soni bir hezandır unutma.

Hakk'ın terazisi kurulduğu gün
Süt sudan ayrılıp durulduğu gün
İğneden iplige sorulduğu gün
Ayıracak bir mizandır unutma

Kırılırim amma şişe değilim
Mevki ayıramam gişe değilim
Amir memur değil paşa değilim
Mevlüt İhsani bir ozandır unutma

Evet, bu yakın hikâyesi olarak Necip'le Telli hikâyesini söyleyecem ki bu bir dramlı hikâye ve bir de insanlığa yarayacak, yani bizlerin hepimiz, erkege olsun kadına olsun, herkese yaracaktır.

Evet, aziz dinleyicilerim. Ne dedik, aşkı rivayet vesfi hikâyet, pirimizden himmet, üstatlarımızdan bize galan yadigârlar, hediyeler...

Ben bu hikâyeyi Kars'ın Selim nahiyesinde, Selim kazasının Ağyar köyünden Dursun Cevlani'den öğrenmişim. Zamanın o devründe, bundan yüz sene önce, Muhtar Ahmet Paşa'nın dedesinin vahtında meydana gelen bir hikâyedir bu. Gerçeğin kendisidir.

Evet, Selim'in Tozanlı Köyü isminde bir köy vardı. Dört yüz elli haneye malik. E, muhakkak ki her köyün, her memleketin, her beldenin gendine göre ileri geleni vardır. Hı, öyle ya. Bu Tozanlı köyünde de Ahmet Ağa isminde çok zeki bir insan otururdu ve köyün ağası, hatta köyün imamlığı da bile bunun, muhtarlığı da bunun elindeydi. Bi de bir oğlu vardı, Necip. Necip'i de okutmuştu. Necip o kadar hattat, yazıcı, zeki bir delikanlı idi ki daha sorma. Bi de bir kızı vardı. Bizim bu memlekette bu isimler çok şeydir, Sırma. Benim de hanımımın ismi Sırma. Bizim memlekette yani bu doğu bölgesinde bu isim çok yaygındır. Sırma isminde bi de bir kızı vardı. E, gün geldi ki Necip on sekiz yaşlarına gelince babası dedi ki...

Babaların birkaç vazifesi vardır evlad için. E, ben çocuğumu okuttum, ne yapmam

lazım. Babanın vazifesi beştir. Bakın, sade evlat... Evladın vazifesi anasını, babasını beslemektir. Ama babanın da beş vazifesi vardır evladına karşı. Neymiş? Birincisi, tatlı bir güzel isim koymaktır çocuğa. Yani halkın arasında isimin, adın çok rolü vardır hayat sahibine. Mesela diyelim sen bir şirket sahibisin, bu şirkete güzel bir isim koyarsan daha fazla işler. Çocuğuna da güzel isim koyarsan isim seviştirir. İsim koymak, sünnet ettirmek, okutmak ve çocuğu evlendirmek. Bu, babanın vazifesidir.

Evet, aziz dinliyicilerim bu dafa ne yaptı, çocuğunu yetiştiren Ahmet Ağa düşündü ki ben Necib'i okuttum ama bunu evlendireceğiz. Bacısı Sırma'yı seslediler. Hani bizim bölgelerde böyle bi şe vardır. "Evladım get ağabeyine söyle, kimim kızını istiyorsa onunla evlendirelim."

Gelir. Bizde ağabeyi demezlerdi, biz yetiştik, "dadaş". Onun için buralarda hani Erzurum bölgesine dadaş derler, yani ağabeyine dadaş derdi. "Dadaş." "Ne var Sırma?" "Babam diyor kü kimin kızını istiyorsa ben onunla evlendireyim." Deyince, "Ben" dedi, "Bu memleketten evlenmem. Çünkü benim ailem babasıgile tez tez gider."

Burayı da düşünün ha, hepiniz gençsiniz. "Benim ailem babasıgile tez tez gider, ben bunu sevmiyorum, ailemin babasıgile getmesini. Bunun için bu memleketten evlenmem, uzahtan evleneceğim" dedi.

Efendim, e, babası da "Haydi evladım beş on tane arkadaş atlı kendi yanına al."

Bey bu, alır beş on atlı, efendim, şura senin, bura benim. Bizim Bardız derelerine biz yetiştik. O zamanları bizim Bardız derelerinde çok güzeller olurdu ama biz güzellere yetişemedik, çirkinlere galdık.

Aziz dostlar, bu dafa ne yaptılar, gezdiler dolandılar ama olmadı bi yerde kimseyi beğenemedi.

Nihayet bunlar, atlılar, böyle köylerden araya araya Kars'ın Azat köyüne geldiler. Azat köyüne geldiler. Bir kürt ağası Davut Ağa varıdı, babasının dostu idi. Bunun kapısında atlarından indiler, atları hana, tavlaya, ahıra çekdiler. Bunlar da odaya buyurun edildi. Efendim Davut Ağa'nın Telli isminde bir gızı var. Ocağın deline dilber, gel beni gör, derdimden öl. Yanaklar lale, burun piyale, gözler ela, kaşlar zannedersin ki gibi sülük gibi, kiprikler müjgân, şöyle kapattığı zaman yüzüne, zannedersin ki taze orman ağacı. Efendim saçlar, saçlar daldan dala bölük bölük duruyor. Yanılsan da şöyle bir dirsek vursan Akdeniz dalgası gibi yayım yayım yayılırdı. Buni gören, buni gören Necip kıza âşık oldu. Kıza âşık olunca, arkadaşları bahtılar ki Necib'in öyle rengi atdı, bi titreme başladı Necip'te. İşaret verdiler birbirine: "Huy, hiş..."

Dediler ki ula Necip beğendin mi? Başını salladı, tamam. Hı. Tamam. Ayran, falan içtikten sonra dedi ki: "Çocuklar eğer ben bu güzel ile evlenirsem yaşarım, yoksa benim ömrüm geçti, artık ben yaşıyamam." Hı öyle ya. Eğer güzel...

Bakalım ki ben burda bi şey söyleyecem, bir türkü:

Sevdiğim narına canımı yaktım
Su gibi süzıldüm arkandan aktım
Kayadan kayaya yüzümü çaktım
Yüz üsti yerlerde sürütme beni *beni beni*
Sürütme beni beni beni sürütme beni

Sevda bir gazandır ateşli tiren
Ben bir makineyim yardıdır firen
Başa yetiremez çok hızlı süren
Takıp da arkana yürütme beni *beni beni*
Yürütme beni beni yürütme beni

Bir degil bu derdim hangisin sayam
Sevda heç yüzüme açar mi ayam
Ben bir çiçek idim yardan esti sam
Esip de dalıma kurutma beni *beni beni*
Kurutma beni beni beni kurutma beni
Kurutma beni beni beni kurutma beni
Kurutma beni

Hasretin gözümnden akıtıyor yaş
Benim galbim kebab senin bağrın taş
Ben bir karlı dağım sen oldun güneş
Vurup da göksüme eritme beni *beni beni*
Eritme beni beni beni eritme beni beni beni

Mevlit İhsan'ının gel haline bak
Sen bir ruzgâr oldun ben guru yaprak
Ben bir ağaç oldum sen gara toprak
Basıp da bağrına çürütme beni *beni beni*

Çürütme beni beni beni çürütme beni
Çürütme beni

Evet, bu dafa Necip, Telli'ye âşık olmuştu. Ertesi gün atlanıp geldiler. Evine gelince, gelir gelmez, hemen atından iner inmez -Hani bacılar ağabeyisinin biliyorsun ya şeyidir, gayet- hemen segirtti, boynuna sarıldı öptü ağabeyinin elini, ayağını, yüzünü. "Ağabeyi bana bir hayırlı müjdelere ver." Dedi ki: "Bacı, Sırma, gidersin anneme söylersin". Doğrudan doğru babasına hani söyletemiyor. "Anneme söylersin, dersin ki Davut Ağa'nın gızı Telli'yi beğenmiş, eğer onu alırsa evlenirim, almazsa evlenmem." Hı, öyle ya.

Ama hemen geldi bacısı, babasına, anasına söyledi. Babası düşündü dedi ki “evet çocuğum doğru diyor ama e gence atı beğendireceksin yaşlıya da kadını.” Hı, “Dur benim, ben gidip bakmamış dedi, beğenmemiş, o çocuğundur, cahildir, ben.. Onun sözüyle olmaz.” Ertesi gün atına bindi Ahmet Ağa'nın, efendim çünkü evlendirmek kızını, layikiyle kocaya vermek, bu bir babanın muradıdır. En büyük murattır. Her babaya her anaya böyle düzgün nasip olmaz.

Efendim, geldi. Ahmet Ağa atından aşağı indi. İner inmez tabi ki karşıladılar. Atının dizgininden tuttu, atı tavlama çektiler. Odaya buyurun edildi. Hani, bizim köylerde en mühim şey ayrandır. Biz ayranı çok severiz, hemen ayran tası gelince, Ahmed Ağa Telli'yi görünce o kadar beğendi ki ulan, “N'olur Ya Rebbi, sen bunu benim oğluma nasip et, ben bunu gelin edeyim, benim evimde şöyle gezsin, ben bir dünya varlığı istemem” dedi. Hı. Efendim, kendi kendine de dedi ki “Ulan demek ki bizim Necip tahsil görmüş, tahsilin bu kadar farkı var. Ben Necib'e artık bundan sonra ev teslim edebilirim” dedi. Çünkü sevgilisini, ailesini seçmişti.

[D. Düzgün: “Bu arada çay geldi, bir yudum çay içmek ister misiniz?”, İhsani: “Ben işe başladım mı heç bir şey içmem. (Öğrencilerden alkış.) He, öyleyim, ben öyleyim, şeyde, kahvelerde de öyle, başladım mı, bir başlarım bir de bitiririm. Çünkü insanoğulları, ruhu bir coşkun sele benzer, onu sükût ettirdin mi artık o şeyi bulamazsın.]

Evet. Ne yaptı, akşam olunca dostıyla oturdu yemeklerini felan yediler. “E, Davut Ağa, sorsana.” Hani bizim köylerde böyle. “Ağa ne soruyum, her zaman geldiğin ev.” “Yoh, şimdi öyle değil.” “Ya?” “Ben Allah'ın emriyle, Peygamber'in sünnetiyle senin kızın Telli'yi oğlum Necib'e istemeye geldim.” deyince, e, Davud Ağa bahtı, “Eyvah!” “Niye?” Dedi “Bizim kız dayısının oğluna beşik kertmesi.” Eyvah! Hı... “Canım” dedi, “Ağa, beşik kertmesini, neyini bırak da altun ile tartacağım kızını.” E, altun ile tartacağım deyince, paranın ocağı delinsin, para kötü şeydir. “Dur” dedi “hele gariya danışım.” Garının yanına geldi. “Gari!” “Ne var ağa?” “Bahsana hele nedir, neyin nesi?” dedi. “Ahmet Ağa bizim gızı, oğlu Necib'e istemeye gelmiş.” deyince kadın kendini yerden yere vurmaya başladı. “Ben, gatiyyen, gardaşımın oğluna efendim, beşik kertmesi etmişim. Benim çocuğum hoş al terlik değil, mavi terlik değil. Kimsenin başına tahılamaz, ben vermişim.” “Ula gari bi dur bağalım ne olur da.”

Efendim, geldi. Geri geldi, dedi “Ağa ne yapalım, kusura bahma, bizim garının ahl kesmiyor, sen gısmetini başka yerden ara.” Amma Ahmed Ağa bu sözi duyunca kalbinden vurulmuş ceylana döndü. Hı. Efendim o gecesi yatah serdiler amma, eyvah ben bir baba olarak evladımı muradına kavuşturamazsam ecaba bunun arhasından neler doğar, neler doğar hı?” Kalktı sabahleyin, ne kahvaltı etti, ne de çay felan içmeden atına bindi, elin ver bene köy deyip gelmekte olsun.

Necip yolu bekliyordu kü bana müjde haberi gelecek, bir de bahtı ki ne bahsın, erkenden babası geliyor. Dedi “Hele ben babamın karşısına bir çıkayım, eğer o beni görür gülerse anlarım ki iş oldu. Yoh gülmezse bilirim ki olmamış.” Babasının karşısına çıktı. Görünce babası, öyle sıfatını azdırdı ki sahat dokuzu on beş geçiyor. Anladı ki iş

olmamış. Atından indi efendim, çektiler atı tavlaya, içeri girdi, oturdu, ağa biraz sinirli ağaydı. Hemen ecele hanımı... Eski hanımlarda da şöyle bi ahlak vardı. Yavrularım, burası da mühim. Eski hanımlar ne yapardı? Burda kocasına Allah rızası için ve kocalık şerefi için hemen alelecele gocasının ellerini yıkadı, ayaklarını yıkadı, hiç sormadan bir şey, kahvesini bişirdi. Kahvesini bişirdi. Onlar nergile yahut çubuh içerdi. Çubuğunu falan içirdi. Efendim kahvesini içtikten sonra “Ey ağa, hoş geldin, safa geldin, ne var ne yok?” Dedi ki “Garı ne yapalım, Necip getmiş elin gelinine sahip olmuş, beşik kertmesiymiş, vermediler.” diyince, Necip, bunu gapıyı aralamış dinliyordu. Hı. Eyvah...

Getti odasına çekildi, üç gün kimseyle ne konuştu, ne ekmek yedi, ne çay içti, ne kimseye cevap verdi. Arkadaşları toplandı. “Ula Necip bir gız değil mi, sen bundan ötürü böyle yanıyorsun” deyince bahalım Necip arkadaşlarına ne dedi. Öyle değil mi, biz de diyelim bahalım ne demiş:

*Ah Ey dostlarım yaşıyamam
Ben dostlarım yaşıyamam
Gavuşmasam nazli yara
Gavuşmasam nazli yara
Kimseye varlıh diyemem
Kimseye bir söz diyemem
Ciğerlerim pare pare*

*Yüreğime koydu sizi
Yahtı ateş ile bizi
Zalimin muhannet gızı
Bu derdime olmaz çare*

*Necibim malı n'ederim
Alır başımı giderim
Ya kendimi öldürürüm
Bana derler bahtı kare
Ya kendimi öldürürüm
Derler bana bahtı kare
Yavri le le le ley*

Burada ahlıma gelen bir mani oldu da. Şimdi bir genç, sevgilisine diyor kü “Senin yüzünde göz izi var.” E, göz izi insanların yüzünde belli olur mu? Bahalım ki o sevgilisine ne diyor, o ona ne diyor. Bah, genç şöyle diyor:

*Bahdı yarım bahdı yarım
Gel benim bahdiyarım
Yüzünde göz izi var
Sana kim bahdı yarım
Ey ey*

Yüzünde göz izi var, sana kim bahdı yarım. Göz izi görünür mü? Ama görünür. Herkes sevdiğinin yüzüne degen gözü görür. Aldı gız, bahalım ne demiş sevgilisine:

Bahdı yarım bahdı yarım
Gönülde tahtı yarım
Yüzümde göz izi yoh
Gün vurdu yahdı yarım
Yahdı yarım

Güzel cevap değil mi? Ya, yüzümde göz izi yoh, gün vurdu yahdı yarım.

Evet, Necip de arkadaşlarına bu türküsünü söyliyince arkadaşları dediler ki “Yav Necip zaten sen zengin adam. Her tarafta adın, golun, guvvetli adam. Elli atmış arkadaş toplanalım, gidip evini basıp kaçırıp getirelim. Hı, bundan golayı ne var?” “Hadi bahalım” dedi, amma bunnar kararlaştırdılar. “Ne zaman gidelim? Mesela üç gün sonra gidelim.”

Amma, insanoğullarında her ne iş yaparsa yapsın, şeytansız, muhbirsiz, kötüsüz heç bir zaman olamaz. Dutdu, “ulan Necip niye getsin de böyle bir güzeli alsın da bununla evlensin de muradına kavuşsun” dedi, geldiler, efendim, gizlin, Necip’in haberi olmadan, bunun da yedi kardeşi vardı, kardeşlerine dedi ki “Necip gelecek sizin evinizi basıp bacınızı kaçırarak ve sizi de eğer karşı gelsez, hepinizi öldürecek.”

Eyvah. İşin içine şeytan girdi. Hı... Necip, üçüncü günüydi, adamlarını aldı. Gelmekte olsun. Geldi, köyün etrafını sardılar. Efendim bunlar hazırlanmış yedi gardaş, köylüsü, bütün gelen atlılarından başladılar savaş etmeye. Efendim, bu atlılardan Necip’in atlıları atdı, gızın gardeşini, küçük kardeşiyinen hizmetkeri vurdular. E, işin içine nüsibetlik girince ne olur? İş kötüye gitdi. Bunlar, herkes geri geldi, efendim atlılarını aldı getirdi. Köylüler de “Vay, biz gidip Ahmed Ağa’nın köyünü böyle basalım, şöyle basalım, şöyle keselim” dediler. Lakin akıllılar dedi “Durun, bahalım hele işin ucu nedir?”

Necip bahdı ki ben öyle bir kötülük yaptım ki bir memlekete zararım dokundu. Hı... Ya ne yapmam lazım, bunu öyleyse ben kendim halletmem lazım.” Hemen atını çekti, tükândan, mağazadan bir top bez aldı. Efendim sabun aldı, lif aldı. Dabancasını, gılcını aldı, atına bindi, doğru Davud Ağa’nın, yani Telli’nin köyüne geldi. Efendim, Telli’nin kapısından, atdan aşağı indi, heybesini aldı ki ne gelsin, öyle ki gomşular dolmuş, herkeş başsağına gelmişler. Nasi içeri girer girmez, herkeş Necip’i tanıyor. İçeri girdi, doğru Davud Ağa’nın önüne gelerek bezi çıkardı, tabancasını, gamesini koydu. “Ahan dabanca, ahan game, ahan kefin, ahan da ben.” Boynunu uzatdı. Ey, eski adamlar yiğitdi. “Ey, benim önüme boynunu uzatan adamın ben başını kesemem” dedi. “Ey gomşular, tanıdız mı?” “Ağa tanıdık tabi ki bu Necip.” “Aziz gomşular taksim böyle imiş, takdir de böyle imiş. Benim şanıma düşer mi ki ben, boynunu bir genç gelsin bir gızdan ötürü benim gucağıma boynunu uzatsın da ben o boynu kesem? Kesemem.” dedi. “Ben Telli’yi Necip’e verdim.” Oh yerinde oldu hı...

Amma... Gine amma var. Efendim, hemen emir verdi oğullarına, yedi oğlu, biri vurulmuştu, kalmıştı altı oğlu. “Evladım, atlarınızı çekin.” Atlarını çektiler efendim. “Necip, bin atına!” Telli’ye de bir at verdi. “Bunu götürüp köyünün hudutuna bırakacaksınız, şöyle veleheyle demeden geri döneceksiniz.” dedi.

Efendim, getirdi Necib’i köyün hudutuna bıraktı. Necip, köyünün çobanına seslendi “Ulan çoban, get köylülere heber ver, de ki: Necip Telli’yi getirir, bana garşı gelsinler.” Çoban bağıra bağıra gidir ama, “Ula gelin bizim çoban deli olmuş.” “Niye? Niye deli olmuş?” “Ola deyir Telli’yi Necip getirdi, heç imkân var mı buna? İnanılır mı?”

Efendim, geldiler hakikaten doğru: Necip. Telli’yi alıp getirdiler, düğün yaptılar. Ama o zaman Kafkazy’a dan bu memlekete doksan bin Çerkez evi gelmişdi doğuya, doksan bin Çerkes evi. Bu Çerkezlerde çoh büyük âlimler ve sözü geçen insanlar vardı. Getdi Necib’in babası Ahmed Ağa, bunlardan yüz adam ileri gelenlerden topladı. Davud Ağa’nın gapısına geldi. Davud Ağa’nın gapısında efendim günlerce eyleyip çok ağır başlıhlar verdi. Necib’i barışdırdılar. Amma, şuni size söyleyeyim ki gözyaşıyle suvrulan bostanın salatası yeyilmez, acı olur. Öyle değil mi ama, gözyaşıyle suvrulan bostanın salatası yeyilmez, acı olur. Necip, aradan bir zaman geçti, babası vefat etti. Ey, babası vefat edince her oğul da babanın yerini tutamaz, Necib’in bir arkadaşı, eşkıya arkadaşı varıdı Gara isminde. Gara geldi bunu köyüne götürdü. “Ulan gel senin burda kimsen yokdur.” dedi.

Efendim, alıp getmekte olsun, amma anası razı olmamışdı. Şurada bir temsil var, anasının. Anası dedi: “Evladım, gel sene bi şey anlatiyim.” “Ana canım birağ goca garı sözünü.” “Gel, yavrurum” dedi. Dedi “Yavrurum zamanında bir tüccarın çok bir hesiyetli ve alışdırılmış, hünerli ayısı varıdı. E, bu ayı, tüccar yattığı zaman yanına kimseyi birağmaz, eline yelpaze alırdı, kimseye birağmazdı ve üzerine sinek gonsa sinegi de yelpazeyinnen gaçırđırdı. Gün oldu ki tüccarın başına büyük bir büyük arı, biz eşek arısı deriz, eşek arısı gundu. Ne kadar ayı salladı yelpazayı, galdıramadı. Dutdu, öteden bir dağ getirdi de dedi güya arıyı öldürecehmiş, vurdu, tüccarın başını ezdi.” Dedi “Evladım aslı hariç kişiyle dost olmanın neticesi, gafası ezilmektir.”

Aziz dinliycilerim, öyle değil mi ki biz bugün memleketimiz, ta itinen, köpeginen efendim dost oldu onnar da bize türlü tevir zarar getiriyorlar. Yani bunu evden al da ta devletlere kadar gider. Yani kötü adamınan oturur kalkarsan bir gün zararını çekersin.

Evet, gün oldu Necib’i eşkıya Gara köyüne götürdü. Efendim bir kâğıt geldi, Necip askere gidecek. Necip için askerlik kâğıdı... Ama o zaman Yeniçeri zamanıydı ki yedi sene askerlik yapılırdı. Necib’i gomşularınan yola vurmağda olsunlar, bahalım Necip köye döndü, ne diyor:

*Ah Yarenlerim yoldaşlarım yoldaşlarım
Anam size emanettir emanettir
Ağar gözümünden yaşlarım
Sunam size emanettir emanettir*

Yalnız galdı devlet varım
 Heç tükenmez ah u zarım
 Nazlı bacım nazlı yarım
 Hanam size emanettir

Ben Necib'im halım yohdur
Ben Necib'im halım yohdur
 Bir ağacım dalım yohdur
Ah Bir tarafa yolum yohdur
 Binam size emanettir
Lele le le ley ley ley
Oğul Gönlüm gara kazandır
 Dilim defter yazandır
 Gel aldanma dünyaya
 Felehden bir gozandır
Gel oğul gel yavrum gel gel
Hele gel aldanma dünyaya
Felehten bir gozandır
Gel gel oğul gel gel

Necip Kars'a geldi. Kars'ta şöbeye teslim olunca, tanıdıkları bi yüzbaşı vardı, efendim bunu alıp dedi ki: "Necip bir hafta sonra ben gidiyorum, sen de benimle beraber gel." Necib'i aldı İstanbul'a getirdi. Selimiye kışlasında elbise geydirdi, asgerlik elbisesi. Asgerlik elbisesi geymekte olsun, ama Muhdar Kâmil Paşa, yani Muhtar Ahmetlerin dedeleri. Muhdar Kamil Paşa bunun çok babasının hürmetini, ikramını görmüşdü. Bunun için Necib'i çok koruyor, esirgiyordu.

Ama aradan altı sene geçti. Bak aradan altı sene. Altı sene geçince bir gün şöyle odada otururken, ula filanın camışı böyle, öküzü böyle, nihayet hani köylerde, odalarda öyledir. Ola filanın karısı çirkin, falanın karısı çirkin, filanın ki güzel deyince orada bir çoban -o zaman likap zemaniydi- çoban dedi ki heç kimse garısını methetmesin. Dünyada ögünürse Necip ögünsün ki Telli gibi bir aileye sahip. Ögünürse de Telli ögünsün heş biriniz garılarızı öymeyin dedi. Amma burada, o eşkıya Gara burdaydı. "Ula he Necib'in garısı mademki böyle güzel ise Necip ne olacah bir çocuğun birisi ancah ki o kadın bana layıktır." dedi Hı. Halbuyisa Necib'inen gangardaşı olmuşdu. Evet, bu dafa ne yaptılar? Bu zalim herif ahırına geldi, komundan bir davar çıkardı, yani bir goyun kesdi. Goyunu aldı getirdi Necib'in gapısına. Tık tık tık vurunca Telli kapının arkasına geldi. "Kimdir?" seslenince "Telli ben Necib'in gardaşı Gara'yım." "Ne var gardaş?" , "Ben et getirdim, al da buni çocuğlara felan bişir." Dedi ki "Dün gomşulardan gaynanam et almışdı. Ete ehdiyacımız yohdur, götür etini." "Yav, ahan eti burya bırakıyorum, eti al." dedi, gendisi köşeye sindi. Köşeye sinince Telli bir dinledi kapıyı bahdı ki adam gitmiş zannetdi. Kapıyı açdı. Açar açmaz nası kapıya şöyle vurunca ayağını eşkıya Gara yüzündeki likap, başının ehramı düşünce bir de gördü ki ne görsün, Telli dünya güzeli... Dostlar, dünyada güzellik

de insana bela getirir, çirkinlik de.

[Dinleyiciler: Orta karar olmalı. İhsani: He, orta garar.]

Evet, Telli'yi görünce, Telli galdırdı eti sohağa atdı. “Ey muhannet herif Necib’innen dost olmuşdun, Necib’inen gangardaşı olmuşdun. Ağılın goyunsuz, ahırın atsız, gonağın gonahsız galsın.” dedi, ağladı. Amma, sahıpsizi ne yaparsın, sahıpsiz ya. Efendim, öteki, cazı kadını gönderdi, berikini gönderdi, derken Telli her ne yaptıysa buna getiyen söz vermedi. Lakin ne yapsın.

Bir mektup yazdı. Kime? Necib’e: “Ey benim kardeşim Necip, sen getdikten sonra senin ayilen ahlaksızlığa çıkdı. Gelen yolciyle, giden kervanciyle, çoban ile, şu ile, bu ile ahlaksızlık yapmaya başladı, ben kendimi intahar edeceğim, bana bir mektup yaz.”

Necip burada işi düşünmeden, işi tahkigat etmeden bir mektup yazdı: “Ey gardaşım, mektubum ahşam gelirse ahşam, sabah gelirse sabah benim evimden çıkar. Eğer çılmam da derse saçlarından dut sürüde sürüde at.” dedi. Bahalım ki ayilesine de Necip şu türküyü yazdı, ne yazdı ha:

*Ah Sar(ı) altından sari olsan
Ak gümüştən duri olsan
Cennetteki huri olsan
Almam seni bundan sora
Bundan sora bundan sora
Cennetteki huri olsan
Almam seni bundan sora*

*Yol üstünde punar olsan
Akıp akıp durulursan
Susuzumdan öler olsam
Yudum içmem bundan sora*

*Bütün alemde baş olsan
İki gözleri yaş olsan
Kutnu olsan gumaş olsan
Alıp geymem bundan sora*

*Sultanlara olsan layık
Eyvah olsun sana yazık
Deryalarda olsan gayık
Gelip geçmem bundan sora*

*Yüksek dağlarda gar olsan
Has bahçalarda nar olsan*

Herarettten yanar olsam
Alıp yemem bundan sora

Son hanası da şuyudu:

*Yavri Sen Necib'e oldun düşman
Yaralardan ahıyor gan
Olsan huri olsan gılman
Gapın açmam bundan sora
Bundan sora bundan sora
Olsan cennet olsan cinan
Gapın açmam bundan sora
Budan sora bundan sora*

Necip mektupları gönderdi. Eşkiyaya gelen mektup eşkiyaya geldi, Telli'ye gelen mektup da Telli'ye geldi. Ama Telli kendini yerden yere vuruyordu. Ne çareydi, eşkiya Gara istediği fırsatı bulmuştu. Mektubu alarak eve geldi. Telli'yi döve döve gapıya attı. Getirdi, babasıgile teslim etti. Dikkat, ne dedi, alın bu ahlaksızıza sahip olun.

Aradan beş on gün geçince elçi gönderdi. Telli'yi bana versinler diye. Efendim ne gadar da gardaşları vermem falan dediysele de eşkiyaydı, mallarını kesdi, otlarını yahdı, ekinlerini yahdı. Bahdılar ki biz bunnan baş edemiyeceğiz Telli'yi eşkiya Gara'ya verdi, aile edildi. Şindi burada bir temsil var, bu temsil de benim değil. Dudu kitabından alınan bir temsil:

Zemanın birisinde, bakın zemanın birisinde bir tüccarın çocukları yaşamıyordu. Nihayet bir çocuğu yaşadı. Yaşadı, ama öyle bir gezegen ayilesi vardı ki çocuğu goyardı beşiğe emdirirdi, giderdi, ya evlede dönerdi ya da ahşama. Bu çocuğu emzirdi, beşiğine goydu çekti gapıyı kitleyip geçip gitti. Amma o anda bağdan bir büyük yılan odanın içeresine girdi, çocuğun beşiğine taraf hücum etdi. Çocuğun beşiğine hücum edince bu tüccarın da bir ufah köpegi vardı bunu o kadar severdi ki, o kadar hasiyetliydi ki, bu köpege odada gendi yatah odasında yer vermişdi, yer yapmışdi, köpek de burdaydı.

Köpek bahdı ki çocuğun beşiğine taraf yılan gidince köpek gendini yılanın üzerine atdı. Yılanın üzerine atınca, yılanın o gadar çarpalaşdı ki yılan guyruguni beşiğe vurdu. Beşiğ tersine döndü. Beşiğ tersine döndü, çocuğ halen yatıyor. Köpek o kadar çalıştı ki yılanı gebertti yılan girdi karyolanın, sekinin altında geberdi. Geberdi. O anda da kadın gapıyı aşdı, kadın gapıyı açtı ki ne açsın, köpegin ağzı ala gan, ortalık ala gan, çocuğunda beşiği hani devrölmüş. "Vay benim çocuğumu köpek yedi." deyip feryad etmeye başladı. Feryad edince bu anda kocası mağazadan geldi. "Gari ne oldu?" "Ne olacah köpek senin başını yesin, bah benim çocuğumu yemiş." deyince bu da eyvah olsun köpegin işini tahkiğat etmedi. Köpegise guyrugunu vuruyor, kurçıklanıyor, efendim sahibine bir vazife yapmış diye önünde yuvalanıyor. Hemen tüccar, işi anlamadan, beşiği yohlamadan gılcını çekdi, köpegi kesdi. Köpegi kesdi, bir de geldi galdırdılar ki beşik, çocuğ beşikde uyuyor.

Amma ya neydi? Sekinin altına bahdılar ki öyle bir yılan ki, öyle bir ejderha ki, haa anlaşıldı ki köpek yılanı öldürmüş. Eyvah, tüccar ne dedi: “Eyvah, sen bir köpeg iken kendi vazifeni yaptın da ben bir insan ikân vazifemi yapmadım” deyip ikinci gılcımı da gariya vurdu. Amma, öyle bir kötülük oldu kü kadının gardaşları duydular, efendim hıssım ahrbası duydu, öyle memlekette bir fenalığ, öyle bir kötülüğ oldu ki artıh neticesiz. Ama buna sebep olan nedir, işi anlamadan, aziz giymetli benim hocalarım ve yarımın büyük insanlarımız, hiçbir şeyi takip etmeden, anlamadan, üç defa, beş defa, işi görmeden, yapmaym zararını çekersiniz.

Evet, Necip zararını çekti amma aziz doslar, bu dafa ne oldu. Ayilesi, Telli gibi bir ayile, sadık ayile geldi, eşkiya Gara’ya ayile oldu. Necip de hasta düştü. Muhdar Kâmil Paşa bahdı ki Necip her zaman bana uğrardı, şimdi çohdan beridir uğramiyor. Sesledi yanındaki asgerini: “Evladım git Necib’e söyle gelsin, özledim.” Geldi Necib’in yanına ki Necip öyle hasta ki, hasta ki kalkacak bir hali, bir durumu yok.” Geldi gine paya dedi ki paşam necip öyle hasta ki Necib’in kalkacak durumu yok. Hemen yüzbaşısını sesledi. Dedi: “Şimdiye kadar Necib’in hastalığından niye bana haber vermediniz.” “Efendim falan oldu, filan oldu.” “Annamam” dedi, “Necib’in get derdini örge, ondan sonra Necib’i al, benim yanına getir.” Yüzbaşı içeri girdi ki ne girsin Necip bir mektup okuyor, hem de ağlıyor. Elinden mektubu çekti. Ne çeksın eşkiya Gara’nın mektubu. He.. Hemen aldı Necibi de, mektubu da paşanın yanına getirdi. Paşa mektubu okuyunca “Evladım, sana bu mektubu kim yazdı?” Dedi “Efendim, benim Gara isminde kardaşım vardı.” “Ulan, o eşkiya Gara vardı o mu? Eyvah, yavrım senin ailen düzgün, temiz imiş. Bu senin ayileni almak için yapmış. Senin başına hille döndü.” dedi. O anda Necip hatırladı ki olan hakigatten bu doğru, ama neye yarar ki iş işten geçti. Hı.

Hemen emir verdi. Sekiz on tane nefer aldı ve bir de Hasankaleli Nuri Onbaşı isminde bir asger, asgeri sesledi. “Evladım, gideceksiniz, gideceksiniz Necib’in vaziyetini bakacaksınız, ayilesinde ahlaksızlık varsa ayilesini öldüreceksiniz, yok eğer düşmanlar tarafından Necib’in ayilesine, evine hakaret edilmişse, onları vurup, kesip, evlerini yakıp geleceksiniz” dedi.

Asgerler yola düştüler. Bindiler o zaman tevazulu bir gemiye, Trabzon’a çıktılar. Kışdı. Bahar ayları gelmiş. Ordan da tabi makine yok. Ya? Kervan tuttular. Belki katır, belki deve, belki at, bununla Erzurum’a gelip burda Erzurum’da bikaç gün kaldılar, istirahat etdiler. O zaman Laleli Dağı’nın top yolları, burdan Kars’a giden Top yolları işlekti. Yani burası işte İpekyolu denilen bu top yolları. Top yollarıyla getmekte, Laleli Dağı’nın önüne gelince bahalım ki Necip Bahar dağlarına ne diyor hı:

*Ah hele Çiçekli baharın çiçekli yazın
Gelir her taraftan yelin Laleli
Laleli Laleli Laleli
Çıkmış yaylalara gelinin gızın
Çıkar yaylalara gelinin gızın*

Aşar her tarafa yolun Laleli *Laleli Laleli*
Laleli Laleli Laleli Laleli Laleli

Ah hele Haber var mı sevdiğümden yarımından
Kimler annar feryadımdan zarımdan
Hayatımdan devletimden varımdan
Ah Kırıldı kanadım golum Laleli *Laleli Laleli*
Gider her tarafa yolun Laleli Laleli Laleli

Dertlerini dağlara söyleye söyleye geliyor. Benim Soğanlı dağlarında bir şiirim vardı. Dedim ki:

Soğanlı dağların yüceden yüce
Methine nihayet yoktur netice
Güzelsin baharın yazın gelince
Cevherdir toprağın daşın soğanlı

Sürüler her yandan gelirler sana
Suların benziyor abu zezeme
Dağılmıştır senin adın her yana
Var mıdır bir yanda eşin Soğanlı

Bir yanın o vadir bir yanın orman
Yavuz Sultan Murat okumuş ferman
Sene feda ettik doksan bin kurban
Dumanlı savaşı başın Soğanlı

Bağrında yaylalar yurtlar geniştir
Sene Enver Paşa kanlı demiştir
Nice yaralını kurt kuş yemiştir
Başından geçeni düşün Soğanlı
Küsmeye İhsan'ının yadigârından
Çok osandım dumanından garından
Her güzeli ayırmışın yarından
Bellisiz baharın gışın Soğanlı

Soğanlı dağlarından aşan Necip Kars'ın Selim kazasının Çıplaklı köyünün önüne geldiler. Gomşular bahdı ki, tanıyorlar Necib'i, bahdılar ki beş on asger ile Necip geldi, ama Necip'te idare yok. Burdan da beş on komşu katıldı. Doğru Tepecig'e geldiler. Tepecig'in yakınına gelince Necib'in anası, bacısı bahdı ki bir galabalıh geliyor. Sırma dedi ki "Ana neyise bir galabalıh geliyor. Bu galabalığın içerisinde asgerler var." "Ecaba Necib'in olur mu?" dedi. Sırma dedi ki "Ana ben gidecem şu punara da, punarda hele gözliyecem bahiyim bunlar kimdir?" Aldı destisini, suya geldi. Suyun başında suyu doldurup döküyor, asgerleri bekliyor. Bunnar geldiler. Nasi gelir gelmez Necip bacısı Sırma'yı tanıdı ama,

Necip o kadar zayıflamış, bozulmuş ki Sırma, gardaşını tanıyamadı. Bahalım ki Necip, bacısı Sırma'ya ne dedi:

Ah Eladır gözlerin karadır gaşın
Bir su ver baci can yandı yüregim
Akar gözlerimden durmadan yaşım
Bir su ver baci can yandı yüregim
He..

Ah hele Bu dünya bedbahdır bu dünya zalim
Sene annadayım bacım can halim

Gırlıdı ganadım gırlıdı golum
Bir su ver baci can yandı yüregim

Necip'im aylarca hastayım hasta
Sizlerden ayrıldım *baci* yastayım yasta
Benim mektubumi verdi mi posta
Bir su ver baci can yandı yüregim

Hemen gardeş bacı sarıldılar birbirlerine, feryad ediyor. Diyor kü:

Âşık der Laçın dağlar
Göyde göverçin ağlar
Gardaş gardaş diyerek
Dalımda saçım ağlar

Anası gördü kü Sırma ile asger sarıldı. Annadı ki bu Necip'dir. Anası da kendisini eşikten, gapıdan dışarı atdı. Yaralı yaralı bayıldı, gomşular yetişdiler. Her iki dertliyi getirdiler. Anası Necip ile, Necip anasıyla görüşdü. Alındı içeri. Bahıyor. Telli yoh. "Sırma, söyle Telli gelsin, şöyle pencerenin önünden bi geçsin de yüzünü göreyim." "Gardaş, siz, galabalıh diye onun için gelmiyor. Bir iki defa daha tekrar edince, anası ağlayarak Necib'in boynuna sarıldı. "Yavrum Necip, ben sana dedim ki kötü adamınnan oturup gahma evladım. Sen benim sözümü dinnemedin dedin ki bu ihtiyardır ahlı kesmiyor. Senin ayileni getirdi. Gandırdı, yalan söyledi, seni aldatdı. Senin ayileni, gardaş dedigin eşgiya gannı Gara aldı. Şimdi onun ayilesi evladım."

Eyvah! Ellerin dizine vurdu, ağzından burnundan gannar gelmeye başladı. Hemen yatah serildi, yatağın içine girdi. "Gomşular gidin, gidin şu Telli'yi getirin bi defa dünya gözüyle göreyim de ondan sora zaten ben ölüyorum." dedi. Ne gadar getdiyseler, söylediyseleler adam bırakmıyor. E bırakmaz ya hı...

Nihayet, bunun bi gardeşi vardı. Tabancasını çekti. Tabancasını çekti. "Olan alçak herif!" dedi, "Sen adamın ayilesini aldın, hem hayatiynan oynadın. Şimdi de ölüyor da

bırakmıyosun ki gitsin görsün.” “Öyleyse başına ehramını, likabını alsın, ellerine eldivan. Gelsin. Gapıdan içeri girmiyecek, sade boyunu görecek, yüzünü göstermeyecek, eğer görürse ikizi de vururum” dedi.

Görümcesi yanına düşdü. Gaynı da tabancasını guşandı, silahını aldı eline. Efendim, Telli de ağlıya ağlıya likab arasından gelmekte olsunlar, gapıya geldi yaslandı. “Telli içeri gir.” Giremiyor gorhusundan. Bahalım ki Necip ne dedi hı burda. He, demese olmaz ele değil mi ya:

Ah hele lele le le le le oy
Telli bürümcesini almış beline
Gurban olim Telli söyle söylemez
Tembhli mi geldin yarim yanıma
Telli gurban olim söyle söylemez *söylemez*
Telli'm söylemez söylemez
Telli'm söylemez

“Tembhli mi geldin yarim yanıma/Tellim gurban olim söyle söylemez.” deyince gaynı dedi ki: “Telli aç yüzündeki likabı, ehramı at. Galdırdı ehramı, likabı attı. Telli, gir içeri Necib'e cevap ver.” Bakalım ki Telli Necib'e ne cevap verdi. Ocağın deline he.

Ah hele aman aman aman aman
Aman aman aman aman
Buyurun ağalar sedire geçin
Derdimin üstüne teze dert açın
Necip senden boş kâğıt geldiği için
Onun için senden küsdüm söylemem Necip
Necip Necip Necip Necip Necip

He! “Necip senden boş kâğıt geldiği için küsmüşüm sene.” diyor. Aldı Necip bahalım ne dedi:

Ah hele Telli gurban olim otur yanıma otur yanıma
Şifa gelsin damarıma ganıma
Sebeb olma hayatıma canıma
Hele Telli gurban olim söyle söylemez söylemez
Söylemez söylemez
Niye bene hakkın helal eylemez

“Telli gurban olim otur yanıma / Şifa gelsin damarıma ganıma / Sebeb olma hayatıma canıma / Telli gurban olim niye söylemez.”

Alır Telli, bahalım ağlaya ağlaya ne der:

*Ah hele Necip ataşına gavruldum yandım
Ağlaya ağlaya ahtım tükendim
Genç yaşımda gam yükünü yükledim
Necip sene küstüm ondan söylemem
Necip Necip Necip
Küstüm söylemem Necip Necip
Ah Necip Necip*

Alır Necip:

*Ah Ef et Telli'm ef et bilirem suçum
Yüklendi berhanam çekilir köçüm
Gara'dan bir mektup aldığım için
Hele Gurban olim Telli'm söyle söylemez
Söylemez
Niye bene hakkın helal eylemez Telli'm
Telli'm Telli'm Telli'm*

Aldı Telli:

*Ah Gözlerimden ahan yaşım çayıdı
Günlerim de haftayıdı ayıdı
Söyle ki Necib'im suçum neydi
Onun için küstüm sene söylemem
Necip Necip Necip
Küstüm Necip Necip Necip*

Aldı Necip:

*Ah Ağzımdan burnumdan ahıyor ganım
Yalvar Yareden'e almaz canım
Bene neler yaptı Gara düşmanım
Telli gurban olim söyle söylemez Telli'm
Telli'm Telli'm Telli'm Telli'm Telli'm Telli'm Telli'm*

Aldı Telli:

*Ah Necip sen gideli altı yıl oldu
Diktigin ağaçlar sarardı soldu
Bize ne oldiyse düşmandan oldu
Necip senden küstüm daha söylemem
Necip Necip Necip Necip Necip Necip*

Ulan diley diley
Yarım galdı yarım galdı
Gözü yaşlı yarım galdı
Ben felege neyledim
Mıradım yarım galdı *gel*
Gel oğul gel
Gel yarım gel gel

Evet, hemen gaymı dedi “Haydi gidelim Telli.” Telli’yi alıp eve getirmekte. Nuri Onbaşı: “Ula beni paşa neye gönderdi burya. Hoş türki dinlemeye değil ya, ben bu işin hakkından geleceğim.” dedi.

Hemen Gara’nın evlerinin etrafını sardılar. Başladı -Gara çok yaman eşkıyaydı-başladılar bunlar savaş etmiye. Ey tabi herkeş Necip’den yanyıdı. Efendim o anda bir hizmek dedi: “Şurda ahır, -közmek deriz biz- şurdan inerse efendim.” Ordan Nuri Onbaşı, Hasangaleli Nuri Onbaşı, ordan indi. Baktı ki Gara’nın elinde silah gapıyı bekliyor. “Olan bana dön muhannet” demesiyle Gara’nın alınının çatından öyle vurdu kü efendim, Gara’yı yerlere serdi. Serer sermez o anda Telli çıhtı kanından avuçladı, içti. Hı, öyle ya, hakkı değil miydi Telli’nin? Kanından içti.

Efendim, öbür kardeşlerini falan çıhardılar, yakaladılar. Aziz muhteremler, evlerine bir ateş verdiler. Evlerini yahdı yıhtılar. Amma akşam namazı geçmişti. Necip de vefat etti.

[Dinleyiciler: Aaaa, olmaz yahu. İhsani: Eweet, ne yapalım öyle.]

Bu anda ebedi yurduna Necib’i yatırdılar. Telli dedi ki: “Ben Necip’den sora güneşe bahıman” dedi. Nasıl ki bütün cenazenin üzerinden, mezardan geldiler. Telli kimseye görünmeden gelerek kendisini o da intihar etti. Necib’in mezarının yanına uzandı. Getirdiler Telli’yi de, her iki genci de yan yana mezarını yaptılar. Burda Nuri Onbaşı anasını, bacısını alarak İstanbul’a, Muhtar Ahmet Paşa’nın dedesi olan Kâmil Paşa’nın yanına geldi.

Günlerce üzüldü metam tuttular. Bacısı Sırma Hanım’ı fevkaledde bir insanla evlendirdi. Anası da ömrünün sonuna kadar ah ile, zar ile, kederi ile öbür dünyaya nakletti.

Hepiniz muradımıza nail olun. Eyvallah.

[Dinleyicilerden yoğun bir alkış]